

Актуальні проблеми та суперечності судово-експертної діяльності в сучасних умовах

Роман Мирон

головний судовий експерт сектору трасологічних досліджень та обліку, відділ криміналістичних видів досліджень, Закарпатський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, м. Ужгород, Україна, e-mail: norymmamor@gmail.com

Проаналізовано проблеми судової експертизи в умовах війни. Розглянуто суперечності методичного забезпечення, питання навантаження на експертів та статус висновку спеціаліста як інструменту оптимізації роботи.

Ключові слова: *судова експертиза; методики; спеціаліст.*

Current Challenges and Contradictions in Forensic Activity: A Modern Perspective

Roman Myron

Problems associated with forensic examinations in wartime have been analysed. The paper delves into methodological contradictions and issues of expert workload. The author explores the status of expert opinions, which serve as a powerful tool for work optimization.

Keywords: *forensic examination; methodologies; specialist.*

Сучасний стан розвитку правосуддя в Україні характеризується підвищеним запитом на якісну та оперативну судову експертизу. Особливого значення це набуває в умовах воєнного стану, коли судово-експертні установи стикаються з безпрецедентними викликами: від роботи з новітніми зразками озброєння до фіксування масових руйнувань у стислі терміни. Водночас наявна система судово-експертного забезпечення має низку внутрішніх суперечностей, які потребують негайного вирішення. Процесуальний статус суб'єктів, що мають спеціальні знання, стає критично важливим для формування доказової бази як у національних, так і в міжнародних судових інстанціях.

Однією з найгостріших проблем є невідповідність наявної методичної бази реаліям сьогодення. Більшість чинних криміналістичних методик розроблялися десятиліття тому й орієнтовані на «традиційні» об'єкти. Проте сьогодні експерти дедалі частіше стикаються з об'єктами, що раніше не були предметом систематичного вивчення: залишками крилатих ракет, БпЛА з іноземними компонентами, специфічними хімічними речовинами.

Суперечність полягає в тому, що згідно з чинним законодавством експерт має застосовувати лише апробовані та зареєстровані методики [1]. Проте розроблення та реєстра-

ція нової методики — це тривалий процес, тоді як практика потребує негайних відповідей. Це створює ризик визнання висновків експерта недопустимими доказами через застосування несертифікованих підходів. Навіть більше, відсутність єдиного підходу до оцінки пошкоджень, спричинених сучасними засобами ураження, призводить до суперечливих висновків в аналогічних справах.

Сучасні умови призвели до критичного зростання кількості призначених експертиз, що спричиняє надмірне навантаження на фахівців державних установ. У зв'язку з цим актуальним стає питання оптимізації роботи судових експертів. Як зазначають науковці, одним зі шляхів розв'язання цієї проблеми є нормативні зміни, спрямовані на підвищення процесуального статусу висновку спеціаліста [2].

Суперечність полягає в тому, що поки що основний тягар доказування лягає винятково на висновок експерта, що створює величезні черги та затримки у правосудді. Розширення сфери застосування висновку спеціаліста (зокрема для попереднього оцінювання збитків або ідентифікації типових об'єктів) дало б змогу розвантажити експертні установи, не втрачаючи оперативності слідства.

Важливим аспектом залишається координація дій спеціалістів та експертів. В умовах

загрози обстрілів огляд місця події проводиться в максимально стислі терміни. Спеціаліст, який здійснює первинне фіксування, може припуститися помилок у пакуванні чи маркуванні об'єктів, що згодом унеможливило проведення повноцінної експертизи [3]. Слід зауважити, що якість роботи спеціаліста безпосередньо впливає на «фундамент» майбутнього висновку експерта.

Робота спеціаліста в стресових умовах підвищує ризик неточного фіксування дрібних деталей. Наприклад, неправильно обраний ракурс фотозйомки або нечіткий опис пошкоджень у протоколі можуть значно ускладнити подальшу роботу в лабораторії. Тому взаємодія між суб'єктами спеціальних знань має бути максимально злагодженою, щоб техніка та обставини не ставали на заваді об'єктивному висновку.

Аналіз експертної практики свідчить, що помилки бувають об'єктивні (недосконалість приладів, відсутність методики) та суб'єктивні (неуважність, низька кваліфікація). У сучасних умовах до них додаються ситуаційні помилки, спричинені зовнішніми чинниками: перебої в енергопостачанні лабораторій, неможливість доступу до об'єкта через замінування територій. Для подолання цих проблем необхідно впроваджувати систему багаторівневого контролю якості та розвивати інститут рецензування висновків, що дозволить виявляти неточності до того, як документ потрапить у суд [4].

Отже, судово-експертна діяльність в Україні сьогодні перебуває на етапі трансформації. Для усунення наявних суперечностей необхідно запровадити механізм оперативної апробації методик для новітніх об'єктів, розширити штат експертних установ та підвищити процесуальну значущість висновків спеціалістів. Тільки через подолання цих бар'єрів та гармонізацію вітчизняних стандартів із міжнародними вимогами можна досягти високої якості доказової бази та забезпечити справедливе судочинство.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 29.01.2026).
2. Федорищев І. П. Щодо необхідності оптимізації роботи судових експертів шляхом нормативних змін та підвищення процесуального статусу висновку спеціаліста. *Судова експертиза: перспективи розвитку та окремі вектори змін* : мат-ли V Всеукр. форуму суд. експертів (Львів, 06.06.2025). Одеса, 2025. С. 474—477.
3. Актуальні питання судової експертизи та криміналістики : зб. мат-лів міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15—16.11.2023). Харків, 2023. 430 с.
4. Пясковський В. В. Криміналістика : підручник. Київ, 2020. 752 с.